

›KULTURLOVA

LOV OM OFFENTLEGE STYREMAKTERS ANSVAR FOR KULTURVERKSEMD

Utgitt av Norsk kulturforum (NOKU) i samarbeid med KS – kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon

§ 1. FØREMÅL

Lova har til føremål å fastleggja
offentlege styresmakters ansvar for å fremja
og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd,
slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar
og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk

Kulturloven
gir rammene for det
offentliges ansvar på
kulturfeltet.

› LITT HISTORIKK

Kulturlivets organisasjoner har i mange år arbeidet for en egen kulturlov. Arbeidet med kulturloven har bla utgangspunkt i en mindretallsmerknad fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i forbindelse med behandlingen av *St.meld.nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014*. Denne mindretallsmerknaden ble senere fulgt opp av Regjeringen Stoltenberg II i SoriaMoria-erklæringen, der det står: «Regjeringen vil innføre en enkel, generell kulturlov som gir uttrykk for det offentliges ansvar på kulturfeltet».

Lovutkastet ble sendt på høring i november 2006. Det kom inn over 160 høringssvar. Det var så godt som samstemt tilslutning til de prinsippene som ligger til grunn for lovteksten. Fylkeskommuner og kommuner var fornøyd med at loven er enkel og generell og at den gir handlingsrom og fleksibilitet for utforming og gjennomføring innenfor rammene av lokale og regionale forutsetninger. Høringssvarene ble innarbeidet i *Ot.prp.nr. 50 (2006-2007) Om lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova)*, som også er et viktig og nyttig grunnlagsdokument for å tolke loven. I henhold til kongelig resolusjon av 29. juni 2007 gjelder loven fra 1. august 2007.

Premisser og mål

Kulturloven fastlegger det offentliges ansvar for kulturvirksomhet. Formålet med loven er å sikre et mangfold av kulturaktiviteter over hele landet, og sikre at alle har tilgang til et profesjonelt kunst- og kulturtilbud. Loven skal gi kultursektoren tyngde og status som offentlig ansvarsområde, på lik linje med andre lovpålagte oppgaver. Det er samtidig lagt vekt på at loven skal være enkel og generell og ikke detaljstyrende.

Kulturloven gir «kulturen et redskap til ikke å bli skviset i kampen mot andre viktige formål når knappe ressurser, eventuelt en gang i fremtiden skal fordeles.» (Innlegg av Trond Giske, Odelstingsforhandling 12. juni 2007)

Det er nedfelt flere viktige kulturpolitiske prinsipper i kulturloven:

- Prinsippet om armlengdes avstand mellom det politiske nivået og kulturlivet skal sikre at kulturlivet er uavhengig av politiske styresmakter når det gjelder kulturfaglig innhold.
- Kulturloven omfatter både skaper-, utøver- og bruker perspektivet.
- Arbeidet med å oppfylle kulturlovens intensjoner forutsetter en avveining mellom på den ene siden å pålegge fylkeskommuner og kommuner plikter, og på den andre siden sikre fleksibilitet og lokalt selvstyre.
- Kulturloven tar også hensyn til internasjonale dimensjoner og utfordringer og skal sikre handlingsrom for en nasjonal kulturpolitikk.

Internasjonale utfordringer omfatter bla WTO, med sin generelle intensjon om liberalisering, som kan utgjøre et press mot nasjonale subsidier og støtteordninger; og EØS-avtalen der nasjonale verne- og stimuleringsiltak kan utfordres direkte dersom tiltakene påvirker samhandlingen i EØS-området. På den andre siden stadfester UNESCO-konvensjonen om vern og fremme av et mangfold av kulturuttrykk, det enkelte medlemslands rett til å vedta og gjennomføre en kulturpolitikk som legger til rette for et mangfold av kulturuttrykk.

Kulturloven gir «kulturen et redskap
til ikke å bli skviset i kampen mot andre viktige formål
når knappe ressurser eventuelt en gang i framtiden skal fordeles».

(Innlegg av Trond Giske. Odelstingsforhandlinger 12. juni 2007)

Det offentlige skal se til
at kulturlivet har mest mulig forutsigbare
utviklingsvilkår.

› LOV OM OFFENTLEGE STYRESMAKTERS ANSVAR FOR KULTURVERKSEMD (KULTURLOVA)

§ 1. Føremål

Lova har til føremål å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleve eit mangfald av kulturuttrykk.

§ 2. Definisjonar

Med kulturverksemd meiner ein i denne lova å

- a) skapa, produsera, utøva, formidla og distribuera kunst- og andre kulturuttrykk,
- b) verna om, fremja innsikt i og vidareføra kulturarv,
- c) delta i kulturaktivitet,
- d) utvikla kulturfagleg kunnskap og kompetanse.

§ 3. Statens oppgåver

Staten skal fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd over heile landet gjennom rettslege, økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak.

Staten skal utforma verkemiddel og gjennomføra tiltak for å fremja og verna eit mangfald av kulturuttrykk i samsvar med internasjonale rettar og plikter.

§ 4. Fylkeskommunens og kommunens oppgåver

Fylkeskommunen og kommunen skal syta for økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak som fremjar og legg til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd regionalt og lokalt.

§ 5. Felles oppgåver

Staten, fylkeskommunen og kommunen skal syta for

- a) at kulturlivet har føreseielege utviklingskår,
- b) å fremja profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbodet og leggja til rette for deltaking i kulturaktivitetar,
- c) at personar, organisasjonar og institusjonar har tilgang til informasjon om ordningar med økonomisk støtte og om andre verkemiddel og tiltak.

§ 6. Ikraftsetjing

Kongen fastset når lova skal ta til å gjelda.

(Frå 1 august 2007, iht. Kgl.res. 29 juni 2007 nr. 905).

› UTDYPING AV NOEN PARAGRAFER

§ 2. Definisjoner:

a) Å SKAPE, PRODUSERE, UTØVE, FORMIDLE OG DISTRIBUERE KUNST OG ANDRE KULTURUTTRYKK.

Bokstav a omfatter virksomhet utført av kunstnere og andre kulturarbeidere, organisasjoner og institusjoner innenfor hele spekteret av kulturuttrykk.

b) Å VERNE OM, FREMME INNSIKT I OG VIDEREFØRE KULTURARV

Bokstav b omfatter arkiv, bibliotek, museer, materiell og immateriell kultur og omfatter alt som til enhver tid identifiseres som kulturarv i forhold til kulturminneloven eller i samsvar med Unesco-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv.

c) Å DELTA I KULTURAKTIVITET

Bokstav c sikter til deltakelse i kulturaktiviteter som ikke har et profesjonelt siktemål. Deltakelse omfatter både det å være tilskuer og det å være utøver.

d) Å UTVIKLE KULTURFAGLIG KUNNSKAP OG KOMPETANSE

Bokstav d refererer til kunst- og annen kulturfaglig opplæring og utdanning både innenfor grunnopplæring, høyere utdanning og voksenopplæring. Idrettsfeltet inngår ikke i virkeområdet for kulturloven.

§ 4. Fylkeskommunens og kommunens oppgaver

Paragrafen slår fast at fylkeskommunen og kommunen skal bruke økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemiddel og tiltak som fremmer og legger til rette for variert kulturvirksomhet. Bevilgningsnivået skal være tilstrekkelig for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, dvs. en variasjon i kulturuttrykk og -aktiviteter som møter ulike behov i befolkningen. I prinsippet kan kommuner og fylkeskommuner bruke de samme virkemidlene og tiltakene som nevnes i tilknytning til statlige oppgaver under § 3.

Økonomiske, organisatoriske, informerende og andre typer virkemiddel og tiltak kan omfatte bl.a. driftstilskudd til

nasjonale/regionale og lokale institusjoner og organisasjoner, drift av kulturanlegg eller tilskudd til drift, bygg og vedlikehold av kulturanlegg, aktivitets-, produksjons- og prosjektstøtteordninger for kunstnere og andre kulturarbeidere, ulike former for stipendordninger for kunstnere og kulturarbeidere og mye mer.

§ 5. Felles oppgaver

Bokstav a fastlegger at staten, fylkeskommunen og kommunen skal se til at kulturlivet har mest mulig forutsigelige utviklingsvilkår. I det statlige arbeidet vil de årlige budsjettprosessene være det viktigste virkemiddelet.

I medhold av kommuneloven (Kapittel 8. Økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og rapportering, § 44 Økonomiplan) skal kommunestyret og fylkestinget en gang i året vedta en rullerende økonomiplan. Økonomiplanen skal omfatte minst de fire neste budsjettårene-, og hele kommunens/fylkeskommunens virksomhet; og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. For å følge opp pålegget om å sørge for at **kulturlivet** har mest mulig forutsigbare utviklingsvilkår, skal en oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver innenfor kulturområdet, inngå i økonomiplanen.

Plankravene i Lov 14. juni 1985 nr. 77 Plan- og bygningslova, §§ 19-1 og 20-1, gir også fylkeskommunene og kommunene et formålstjenlig instrument for den langsiktige utviklingen av den kulturelle virksomheten. Disse to paragrafene sier at fylkeskommuner og kommuner skal utføre en løpende planlegging med sikte på å samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utvikling innenfor sine områder. Paragrafene gir en generell planleggingshjemmel, men kan også brukes som en spesiell hjemmel til å lage kulturplaner. Dette fordi man trenger et grunnlag for å kunne oppfylle plankravene som i denne sammenheng innebærer at den kulturelle utvikling skal gis plass i enhver fylkes- og kommuneplan.

For å følge opp pålegget
om å sørge for at kulturlivet har mest mulig
forutsigbare utviklingsvilkår,
skal en «oversikt over sannsynlige inntekter,
forventede utgifter og prioriterte oppgaver» innenfor
kulturområdet inngå i økonomiplanen.

(Jevnfør KommuneLOven kapittel 8, §44, pkt. 3)

Kultur bygges over tid
og krever langsiktig planlegging.
Langsiktig planlegging forutsetter kunnskap
om helhet og sammenhenger.

> UTFORDRINGER

Det knytter seg mange utfordringer til implementering av kulturloven i lokal, regional og statlig kulturpolitikk. Selv om de bakenforliggende dokumentene gir god retning og sterke føringer er det fremdeles utfordringer knyttet til det å sikre faglig kompetanse, det å måle effekt og det å samordne kulturpolitikken på tvers av nivåene til en helhetlig nasjonal kulturpolitikk.

Nasjonal kulturpolitikk¹

Kulturloven pålegger både kommuner, fylkeskommuner og staten å sikre et mangfold av kulturaktiviteter over hele landet, og bidra til at alle har tilgang til et profesjonelt kunst- og kulturtilbud. Selv om hvert nivå er selvstendige aktører, forutsetter en vellykket nasjonal kulturpolitikk at tiltak, aktiviteter, satsingsområder, støtteordninger mm på tvers av nivåene samordnes. Statlige satsinger og støtteordninger forutsetter samarbeid og kontakt med lokale og regionale tilretteleggere og samarbeidspartnere.

Kulturens betydning i et større samfunnsperspektiv

Forskning viser at kultur gir positive ringvirkninger på mange samfunnsområder. Vi kan nevne rapporten fra Unesco-prosjektet *The Wow Factor – Global research compendium on the impact of the arts in education*, som på bakgrunn av undersøkelser i 40 land dokumenterer viktigheten av kunstfag i skolen. Forskningen viser at kunstfagene er viktige så vel for den enkeltes utvikling i skolen, som for den enkeltes helse og generelle velferd. Andre har pekt på kulturens betydning for identitetsbygging, og som en forlengelse av dette, bygging av gode lokalsamfunn. Og vi har etter hvert fått mye kunnskap om kulturens betydning for den enkeltes psykiske helse.

Kunnskapen blir brukt, og vi har de siste årene sett en økende interesse for kultur som et instrument i arbeidet med å oppnå gode resultater på flere samfunnsområder. Det er nok å nevne kultur og helse, kultur og næringsutvikling, kultur og stedsutvikling, kultur og opplæring, kultur og lokalsam-

funnsutvikling.² Det knytter seg imidlertid store utfordringer til å gi kulturlivet vekstvilkår som gjør kultursektoren til en kvalifisert samarbeidspartner på disse samfunnsområdene. Kultur bygges over tid, noe som i kulturpolitikken forutsetter langsiktig planlegging. Langsiktig planlegging forutsetter kunnskap om helhet og sammenhenger. Kultur bygges i fellesskap, noe som forutsetter god infrastruktur med gode møteplasser.

Behov for fagkompetanse

En vellykket nasjonal kulturpolitikk forutsetter at det finnes faglig kulturkompetanse på alle nivå. Det vil være et definisjonsspørsmål hvem som trenger kunnskap om kultur for å sikre at kulturen blir den kraften vi vil den skal være i utviklingen av et mangfoldig lokalt kulturliv.

Det trengs fagkunnskap på mange områder. Vi har allerede nevnt tilretteleggerkompetanse. Det er selvfølgelig at profesjonelle kulturarbeidere skal ha kompetanse. Kulturarbeidet i dag preges imidlertid av samarbeid på tvers av faggrenser der også helsearbeidere, næringsdrivende, skolefolk og andre forutsettes å ha kulturkompetanse. Den kulturelle skolesekken er et godt eksempel på et stort satsingsområde som krever samarbeid og kunnskap på tvers av profesjoner og fag. Det samme gjelder mange kultur og helse prosjekter, og kultur og næringsprosjekter.

Utfordringene på dette feltet knytter seg til både å anerkjenne et behov for fagkompetanse, og å anerkjenne den fagkompetansen vi har.

¹Med nasjonal kulturpolitikk menes i denne sammenheng den samlede norske kulturpolitiske virksomhet; summen av statlig, fylkeskommunal og kommunal kulturpolitisk virksomhet.

²Boken *Kultur former framtida* basert på omfattende forskning og eksempler fra inn- og utland, bekrefter hvordan og hvorfor kultur virker på alle disse områdene.

› EKSISTERANDE LOVER, FORSKRIFTER OG INTERNASJONALE KONVENSJONAR SOM VEDKJEM KULTURFELTET¹

Det finst i dag ei rekkje lover som vedkjem kulturfeltet. Innanfor det saksfeltet som St.meld. nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014 femner om, har Kultur- og kyrkjedepartementet heilt eller delvis forvaltningsansvar for i alt 17 lover. Kapittel 4.2 i St.meld. nr. 48 inneheld eit oversyn over lover og føresegner med direkte eller indirekte relevans for kulturområdet. Nedanfor følgjer ei oppdatert oppsummering.

Lovfesta rettar for kunstnarane

- Lov 4. november 1948 nr. 1 om avgift på omsetning av billedkunst
- Lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.
- Lov 9. april 1965 nr. 1 om avgift til Det norske komponistfond
- Lov 29. mai 1987 nr. 23 om bibliotekvederlag
- Lov 28. mai 1993 nr. 52 om vederlag for visning av billedkunst og kunsthåndverk m.v.

I tillegg kjem lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v., som er ei allmenn lov, men som har mange forskrifter som særskilt gjeld kunstnarar, og lov 14. mars 2003 nr. 15 om beskyttelse av design (designlova).

Dei ulike avgiftene og vederlagsordningane konstituerer ein del av dei økonomiske rammene for arbeidet til bestemte kunstnargrupper. Åndsverklova konstituerer både ein del av dei økonomiske rammene til opphavsrettshavarane og gjev dei ein viss kontroll med bruken av det dei har skapt.

Lovgjeving som vedkjem kunstinstitusjonar

- Lov 13. desember 1948 nr. 5 om Riksteatret regulerer Riksteatrets føremål og verksemd

I tillegg har einskilde føresegner i skattelova og lov 19. juni 1969 nr. 66 om meirverdiavgift relevans for ein del kulturinstitusjonar og -organisasjonar.

Lovgjeving om språkspørsmål

- Lov 11. april 1980 nr. 5 om målbruk i offentleg teneste
- Lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn
- Lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold. Kultur- og kyrkjedepartementet har forvaltningsansvar for kap. 3 om samisk språk

Lovverk innanfor abm-feltet

- Lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv
- Lov 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelege dokument
- Lov 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek

Om museum finst det inga eiga lov, men føresegner i enkelte lover har konkret relevans for denne sektoren. Lov om oreigning av fast eigedom § 2 nr. 4 gjev heimel til å eksproprierast fast grunn til museumsføremål. For mange museum spelar kulturminnelova ei viktig rolle. Særleg gjeld dette for dei fem arkeologiske landsdelsmusea og dei tre sjøfartsmusea i Oslo, Stavanger og Bergen, som alle i forskrift til kulturminnelova er tillagde særskilte forvaltningsfullmakter. Dessutan eig eller forvaltar mange museum bygningar, fartøy o.l. som er freda med heimel i kulturminnelova. Kulturminneloven sorterer i dag under Miljøverndepartementet, men Kultur- og kyrkjedepartementet har ansvaret for § 23 om utførselsforbod for visse kategoriar kulturminne og §§ 23 a-23 f om tilbakelevering av kulturgjenstandar som fysisk finst i Noreg, men som er ulovleg fjerna frå ein stat som inngår i EØS-samarbeidet eller er medlem av Unidroit-konvensjonen av 24. juni 1995.

¹Hentet fra Ot.prp.nr.50: Om lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova)

I tillegg har fleire føresegner i skattelova relevans for institusjonar innanfor abm-feltet.

Lovgjeving om kulturskulane

Lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskulen og den vidaregåande opplæringa, § 13-6 om musikk- og kulturskuletilbod, fastset at alle kommunar åleine eller i samarbeid med andre kommunar skal ha eit musikk- og kulturskuletilbod til born og unge, organisert i tilknytning til skuleverket og kulturlivet elles.

Lovgjeving som vedkjem bokbransjen

- Lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven)
- Lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift

Lovgjeving om planlegging

Lov 14. juni 1985 nr. 77 plan- og bygningslov inneheld fleire føresegner som er relevante for kulturområdet. Eit av siktemåla er at planlegging etter lova skal sikra estetiske omsyn (jf. § 2 og nærare utdjuing når det gjeld bygningar i § 74).

I § 19-1 heiter det at fylkesplanlegginga skal samordna statens, fylkeskommunens og hovudtrekka i kommunens fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle verksemd i fylket.

I følge § 20-1 skal kommunane stå for planlegging med sikte på å samordna den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utviklinga innanfor sine område.

Lovgjeving som vedkjem film, kino, kringkasting og medieeigarskap

- Lov 15. mai 1987 nr. 21 om film- og videogram gjeld vising og omsetning av film og videogram i næring. Lova gjev heimel for den kommunale konsesjonsordninga
- Lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting
- Lov 13. juni 1997 nr. 53 om eierskap i medier

Relevante grunnlovsføresegner

- § 100 om ytringsfridomen
- § 110 a om samisk kultur

Internasjonale konvensjonar som direkte gjeld kulturfeltet

- FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettar (1966)
- UNESCO-konvensjon om tiltak for å forby og forhindre ulovlig import og eksport av kulturgjenstander og ulovlig overføring av eiendomsrett til kulturgjenstander (1970)
- UNESCO-konvensjonen om vern av verdens natur- og kulturarv (1972)
- UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven (2003)
- UNESCO-konvensjonen om vern og fremme av et mangfold av kulturuttrykk (2005)
- Den europeiske menneskerettskonvensjonen (1950)
- Europarådets rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter (1995)
- Europarådets pakt for regions- eller minoritetsspråk (1992)
- Bernkonvensjonen om beskyttelse av litterære og kunstneriske verk (1886, sist revidert 1971)
- ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (1989)

OPPLEVELSER – det er nesten umulig å sette ord på.
Musikk, teater, dans – det er på en måte et annet språk.
Folk skjønner ikke hva jeg snakker om før de selv har opplevd og erfart
– og da er det ikke alltid nødvendig med så mange ord.
Det er på en måte en taus kunnskap som du har eller ikke har.

Det å få være aktiv selv det er aller størst.
Har du først opplevd deltakelsens ekstase, er ikke tilhører
– eller tilskuerplassen god nok lenger.
Og denne ekstasen har mange elementer, fra det å spille, synge
eller danse sammen med andre til det å øve inn et nytt stykke
og etter 50 gjennomspillinger stadig finne
nye sider og nye uttryksmåter.

(Fra Åse Vigdis Festervoll: Kultur og helse i samspill for det gode liv. Kommuneforlaget 2001)

Norsk kulturforum

KS
Besøksadresse: Haakon VII's gate 9, Oslo
Postadresse: Postboks 1378 Vika, 0114 Oslo
Telefon: 24 13 26 00
www.ks.no
ks@ks.no

NORSK KULTURFORUM
Postadresse: Postboks 414 Sentrum, 0103 Oslo
Telefon: 24 14 11 60
www.noku.no
noku@noku.no